



Skjøtselsplan for Lønset Ekra, Molde kommune, Møre og Romsdal fylke.

Bioreg AS Rapport 2015 : 09

BIOREG AS

Rapport 2015:09

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersoner: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-291-4
Prosjektansvarlig: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Møre og Romsdal ved Geir Moen	Dato: 30.10.2015
Referanse: Oldervik, F.G. & Lien Langmo, S. H. 2015. Skjøtselsplan for Lønset; Ekra, Molde kommune, Møre og Romsdal Fylke. Bioreg AS rapport 2015 : 09. ISBN; 978-82-8215-291-4.		
Referat: Rapporten beskriver naturverdier og arts mangfold for en slåttemarkslokalitet på gnr 41/1 og 41/2, Lønset Ekra i Molde kommune. Videre gjør rapporten greie for de skjøtselstiltakene som bør settes i verk for å ta vare på de biologiske verdiene som er knyttet til lokaliteten.		
4 emneord: Kulturlandskap Naturtype Skjøtselsplan Slåttemark		

Figur 1. Foto 10.07.2015, Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS ©. Bildet viser hovedlokaliteten nordøst for gårdsbygningene på Ekra. Her er det lagt ned en stor innsats i slått og rydding av kantsoner de 2-3 siste årene, men mye gjenstår fremdeles.

Innhold

Innhold	3
Forord	4
A. Generell del	5
Slåttemarksutforminger på Vestlandet	5
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	6
B. Molde; Lønset; Ekra	8
Ortofoto/kart	14
Bilder	15
Kilder	17
Litteratur:	17
Muntlige kilder:	18
Internett:	18
Vedlegg 1. Artsliste	19

Forord

I samsvar med en nasjonal handlingsplan for å ta vare på de gjenværende slåttemarkene i Norge ble det tatt initiativ til å lage de første skjøtselsplanene for Møre og Romsdal allerede i 2010. Det er Fylkesmannen ved Geir Moen som samordner dette arbeidet i fylket. Når det gjelder den aktuelle slåttemarkslokaliteten på Lønset: Ekra i Molde, så ble den første gang registrert den 17. juni 2013 av Geir Gaarder, Miljøfaglig Utredning AS i forbindelse med supplerende naturtypekartlegging i Molde, på oppdrag for fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Skildring av slåttemark: Med slåttemark menes en åpen eller svært spredd tresatt semi-naturlig eng med vegetasjon som er avhengig av tradisjonell slått, og som fremdeles er preget av dette. Slåttemark forekommer både i innmark og utmark. Kantsoner avhengig av slått er inkludert i typen.

Teknisk definisjon: Slåttemark inngår i T*32 Semi-naturlig eng (tidligere T4 Kulturmark i NiN 1,0) med grunnleggende hevdform slått (Y1) og er her delt inn etter kalkinnhold (KA), hevdintensitet (HI) og uttøringsfare (UF).

Vi har justert beskrivelsen i Naturbase noe når det gjelder historikk og bruk, samt verdi, ellers er det meste av den opprinnelige beskrivelsen med noen få unntak videreført.

Ekra ligger langs Fannestranda ved Lønset, litt øst for Molde, i et område som i dag er preget av intensivt jordbruk og boligbygging. Innimellom finnes det likevel fragmenter av det gamle kulturlandskapet. Den aktuelle lokaliteten er en del av innmarka på gnr 41, bnr 1 og 2 som var omtrent to jevnstore bruk på Ekra i sin tid. En må regne med at fra gammelt har det vært tradisjonelt gårdsbruk på Ekra og i folketellingen fra 1865 (Bolsøyboka II) får en vite at hvert av de to hovedbrukene fødte hest, 4 kukrøtter og 14 sauer. De dyrket hver seg 4-5 tønner havre og det samme av poteter, noe som betyr at en god del av innmarka ble brukt til åker, noe som var vanlig på den tiden.

Skjøtselsplanen for denne lokaliteten har som hovedoppgave å ta vare på det opprinnelige artsmangfoldet, og da ved en skjøtselsmåte som ligner mest mulig på den tradisjonelle, dvs. med minimal gjødsling og relativt sein slått, sammenlignet med dagens siloslått. At lokaliteten blir slått også i framtida, er likevel den aller viktigste forutsetningen for å opprettholde de verdiene som er registrert her!

Vi vil med dette få takke Fylkesmannen i Møre og Romsdal v/Geir Moen for oppdraget og for et godt samarbeid om prosjektet. Så vil vi også rette en takk til nåværende eiere og brukere av den aktuelle slåttemarka, for velvilje og tålmod når vi har ringt og mast om opplysninger.

Mjosundet i Aure 30.10.2015 Rissa 30.10. 2015

For Bioreg AS

Finn Gunnar Oldervik

Solfrid Helene Lien Langmo

A. Generell del

Slåttemarker er areal som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark eller såkalt natureng, er slåttemarker som er forma gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i senere tid, og ikke eller lite gjødsla. De ble alltid slått forholdsvis seint i sesongen. Slåttemarkene vart gjerne høstbeita og ofte også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og fra landsdel til landsdel. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest svært artsrik. De kan være åpne eller tresatte.

Tresatte slåttemarker med styvingstre som blir høstet ved lauring er i dag svært sjeldne. Slike såkalte lauvenger vart gjerne beita om våren, slått en gang seint om sommeren og beita om høsten. I tillegg vart greinene på trærne høstet til fôr med et tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spilte også myr ei viktig rolle som slåtteareal (slåttemyr). De fleste jordvassmyrene i Noreg har tidligere vært slått, men myrslåtten tok i stor grad slutt for ganske lenge siden og vart praktisert bare noen få steder fram til slutten av 1950-åra. Noen av slåttemyrene gror igjen, mens andre endrer seg mindre, her er det trolig få tydelige biologiske spor fra slåttedrifta. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrer som fremdeles er i hevd.

De ulike slåttemarkene hører til blant våre mest artsrike naturtyper, og er viktige også for andre organismer enn karplanter. T.d. er rundt 70 prosent av dagsommerfuglene våre knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og flere vadefugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser under trekket. I tillegg har slåttemarker mye å si for mange truede arter av beitemarksopp. Slåttemark kan ikke erstattes av beitemark fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke klarer seg i område som bare blir beita. Sammenlignet med naturbeitemark har slåttemark generelt det høyeste artsmangfoldet og de største bestandene av flere truede engarter. Gjennom historia har slåttemark vært, og vil fremdeles være, om vi tar vare på de, viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelement i norsk landbruk i flere tusen år. Men driftsendringer på 1900-talet har ført til at slåttemark nå er mellom våre mest truede naturtyper.

Slåttemarksutforminger på Vestlandet

Den store variasjonen i slåttemarksvegetasjonen i Noreg er enda bare delvis kartlagt. I det følgende har vi likevel prøvd å peke på noen utforminger av slåttemarksvegetasjon som er særegne for Vestlandet og dermed gir fylka her et særskilt forvaltningsansvar. Vi gir òg døme på noen verdifulle lokaliteter.

I Møre og Romsdal har en svært godt oversyn over tradisjonelle slåttemarker fordi det her nylig er gjort ei sammenstilling av kunnskapen om denne naturtypen (Jordal 2007). 178 lokaliteter blir omtalt i rapporten fra dette prosjektet, og slåttemarker er registrert i 29 av de 37 kommunene i fylket. Lokalitetene finnes likevel først og fremst konsentrert innen mindre geografiske områder, og kommunene Stordal (22 lokaliteter, særlig i Nördredalen), Rauma (28 lokaliteter, særlig i øvre Romsdalen), Tingvoll (19 lokaliteter, særlig i Vågbø-Holmeide) og Sunndal (16, særlig ved fjellgårdene) har flest kjente lokaliteter. Frisk fattigeng, ofte med stort artsmangfold, er trolig den viktigste vegetasjonstypen. 64 rødlistearter er registrert i de registrerte slåttemarkene (13 karplanter, 1 sommerfuglart og 50 sopparter).

- En særlig verdifull lokalitet er Skutholmen, Fræna, der det finnes et helhetlig fiskerbondelandskap som vert skjøttet tradisjonelt og har mange gamle kulturlandskapselement bl.a. mange små 1x2-meters potetåkrer i bergskortene. Slåttemarkene blir slått med ljå. Her finnes mange rødlistede beitemarkssopp. Stedet er vegløst og kan nåes med robåt over et 50 meter bredt sund.

- Langs Grøvuvasdraget (Sunndal, utvalgt for MR i 2008) og i øvre Romsdalen (Rauma) finnes tørre-friske slåttemarkar med flere tørrengsarter som *Pilosella*-arter og sjeldne sopper.
- Stordal kommune har kanskje landets største bestander av kvitkurle som i stor grad er knyttet til rester av slåttemark.
- Nordre Sunnmøre er et kjerneområde for solblom. Mer enn 30 000 blomsterstengler er registrert innen dette området. Dessverre er det nå bare sporadisk hobbyslått igjen her.

I Hordaland har m.a. Losvik (1988) studert slåttemarksvegetasjon. Viktige lokaliteter finnes bl.a. i Urangsvåg, Bømlø, Gjuvsland og Varaldsøy.

I Sogn og Fjordane har miljøet rundt Ingvild Austad på Høgskulen over flere tiår forska på og gjort en rekke registreringer i de tradisjonelle slåtteengene i fylket. Kystblåstjernerdominerte slåttemarkar finnes i ytre kyststrøk, bl.a. i Gåsvær i Solund, og lokalitetene Sandøyna, Vilnes og Hamna i Askvoll. En viktig slåttemarkslokalitet finnes på Øvre Ormelid, en hyllegard i Luster. Her finnes tørrenger med bl.a. brudespore, vanlig nattfiol og bakkesøte. Det er registrert mange slåttemarkar i Sogn og Fjordane, men flere av registreringene er gjort for relativt lenge siden og situasjonen i dag er uvis. På Grinde i Leikanger finnes ei flott lauveng der både trærne og enga fremdeles blir holdt i hevd.

I Rogaland er det registrert få slåttemarkar. I Funningsland, Hjelmeland finnes en av de få gjenværende solblomslokalitetene i fylket. Dessverre blir den ikke slått nå.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarkar

Skjøtsel

Beste måten å skjømte ei gammel, artsrik eng på, er å følge opp den tradisjonelle driftsformen, uten gjødsling og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noe fra sted til sted avhengig av klima og høyde over havet. Derfor er det viktig å finne ut hva som har vært vanlig på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet fra gammelt av. Slått før 10. juli var svært uvanlig.

En bør nytte lett redskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettere traktor) der det er mulig. Graset må bakketørkes eller hesjes før det blir fjerna. I tillegg til at en får tørt og godt høy, er bakketørkinga viktig for at frøa til engartene både skal få modne ferdig og bli liggende igjen på enga når høyet vert samlet sammen og kjørt vekk.

Enkelte steder har engene i tillegg vært beita, enten vår eller høst eller begge deler. Bare beiting kan ikke erstatte slått, men er dette eneste mulige skjømte i en periode, er storfebeiting det mest skånsomme. Storfeet velger ikke ut "godbitene" slik sauene gjør. Men beitepresset må ikke være for stort, og en må regne med noe manuell etterrydding. Der en har tidligblomstrende arter som f.eks. svartkurle, er det særleg viktig at en unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjelder restaurering av engar som er i gjengroing og utviding av eksisterende slåtteareal er det viktig ikke å sette i gang med mer omfattende restaurering enn det en klarer å følge opp med skjømte i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaureres, kan det være lurt å ta det trinnvis over flere sesonger. Slik blir det mer overkommelig, og en får erfaring med hvor omfattende de ulike tiltakene er og hvor mye en kan vente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomføres på frossen og gjerne bar mark. Da unngår en skader på undervegetasjonen, og samtidig er det enklere å få en lågest mulig stubbe. Rydding i snø kan være mer tungvint. Mindre busker og oppslag kan òg ryddes om sommeren når det er tørt og mye av biomassen er samla i bladene.

I slåtteenger som *ikke* har vært tresatt er det ikke noe poeng i å sette att tre ved rydding, men gamle styvingstre bør få stå. Et og annet lauvtre med fin og vid krone kan òg gjerne få stå. Alle gran/furu og fremmede treslag bør fjernes. Etter hogst er det særleg viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet sammen og brent på egnede steder, og aller helst fraktet ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredt utover vil ellers fort føre til ny dominans

av uønsket hurtigvoksende, konkurransesterk vegetasjon. Av same grunn er oppflising og spredning av flis i området ikke å anbefale.

Gjenstående biomasse vil ta opp noe av næringa som blir frigjort fra døde røtter av tre og busker som har blitt ryddet bort. Dette gir en gjødslingsvirkning som lett fører til uønsket nitrogenkrevende arter (t.d. bringebær og brennesle). Gradvis åpning er derfor viktig. Gjødslingsvirkning sammen med økt lysinnstråling fører gjerne òg til en del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningene i juli, når det er minst energi samlet i rotsystemet. Dette faller normalt sammen med slåttetidspunktet. Det kan likevel være nødvendig å rydde lauvrenninger flere ganger de par første sesongene.

Osp sprer seg ved rotskudd, og rydding kan i mange tilfelle føre til omfattende renning. Det kan derfor lønne seg å ringbarke osp ved å skjære et ca. fem cm bredt bånd rundt treet nedenfor den nederste greina. Det er viktig at snittet er såpass djupt at all borken forsvinner, slik at transporten av næringsstoff stopper helt opp. Det er lettest å ringbarke om våren. Etter tre somre må de døde trærne fjernes. Stubber må kappes helt ned til bakken, enten i forbindelse med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubber vil råtne forttere om en skiller borken fra veden med et spett eller lignende, og deretter stapper jord i mellom. Med unntak av osp og or kan en òg unngå renninger på denne måten. Dette kan f.eks. være aktuelt i kanter som hindrer lysinnstråling til slåttemarka.

Problemarter som bringebær- og rosekratt, brennesle og mjødukt vil normalt forsvinne ved slått over tid. Men for å få de bort kan det i begynnelsen være nødvendig å slå flere ganger per sesong med ljà eller krattrydder. Felt med einstape bør slås ned med kjepp, ikke skjæres ned. På denne måten holder bregna fram med å transportere næring fra røttene, og utarmer dermed rotsystemet sitt. Bregna bør så fjernes om høsten.

For mer utfyllende stoff om skjøtsel, restaurering og hevd:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker er å finne på DN sine heimesider:<http://miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/Annet/Skjotselsboka/>

B. Molde; Lønset: Ekra.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
Namn på lokaliteten Lønset Ekra					Kommune Molde			Områdenr.	
ID i Naturbase BN00085041			Registrert i felt av: Geir Gaarder i lag med grunneier Av Solfrid Helene Lien Langmo i lag med grunneier				Dato: 17.06.2013 10.07.2015		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) Referanse: Gaarder, G. & Hanssen, U. 2014. Supplerende naturtypekartlegging i Molde kommune 2013. Miljøfaglig Utredning notat 2014-5. 16 s. + vedlegg., samt Naturbase							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovednaturtype: Slåttemark D01				100 % andel		Utform.:			
Tilleggsnaturtyper: Ingen				Fattig slåttefukteng (D0128) 70 % andel Fattig slåtteeng (D0126) 20 % andel Fattig slåttemarkskant (D0131) 10% andel Fragmenter av slåttevåteng.					
Verdi (A, B, C): A			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)						
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen									
Stadkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):				Vegetasjonstypar:	
< 20 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt	G4 Frisk fattigeng og G12 Våt/fuktig, middels næringsrik eng (Etter Fremstad 1997)		
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning			
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestel			
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									

INNLEDNING

Beskrivelsen er opprinnelig utarbeidet av Geir Gaarder i Miljøfaglig Utredning 20.3.2014, basert på eget feltarbeid den 17.06.2013 sammen med grunneier. Feltarbeidet ble gjennomført i forbindelse med supplerende naturtypekartlegging i Molde, på oppdrag for fylkesmannen i Møre og Romsdal. Fylkesmannen, sammen med grunneier, har bestemt at det skal utarbeides en skjøtelsesplan for lokaliteten, noe som gjorde det nødvendig med en supplerende feltundersøkelse. Denne ble utført av Solfrid Helene Lien Langmo fra Bioreg AS den 10. juli 2015. Grunneier deltok også denne gangen. Lokalitetsbeskrivelsen er oppdatert noe, både med tanke på artsliste, skjøtelsehistorikk og verdisetting etter nyeste faktaark (fra juli 2015). Det er også gjort mindre justeringer i avgrensningen.

PLASSERING OG NATURGRUNNLAG:

Ekra (gnr 41) ligger på nordsiden av Fannefjorden med Ellingsgården som nabo i vest og Sigerset i øst. Den aktuelle lokaliteten er en del av innmarka på gnr 41/1 og gnr 41/2 som var omtrent to jevnstore bruk på Ekra i sin tid. Lokaliteten ligger oppe i lia litt ovenfor E39 og den grenser mot skog på tre kanter samt mot mer oppgjødslet eng i sør. Berggrunnen her tilhører stedegne bergarter fra jordas urtid (proterozoikum) for det meste deformert og omdanna under den kaledonske fjellkjededannelsen. Nærmere bestemt består den stort sett av fattige gneiser for det meste kvartsdiorittisk til granittisk. (Lutro, Tveten & Thorsnes. 1998). I følge Moen (1998) ligger området i klart oseanisk seksjon (O2) og hva angår vegetasjonssone, så sier samme kilde at den ligger i sørboreal sone.

NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER

Trolig er det meste svak lågurtfukteng, men det finnes også en del som virker mer veldrenerte og helst er det også innslag av litt mer rein lågurteng her (gjengroingen gjør det litt vanskelig å vurdere) og kanskje også små areal med våteng (slåttestarr og trådsiv finnes lokalt). Etter faktaark fra 2015 er det meste her å regne som fattig slåttefukteng (70 %), med enkelte innslag av fattig slåtteeng (20 %), fattig slåttemarkskant (10 %), selv om enga nok kan betegnes som intermediaær, og stedvis også på grensen til kalkrik. Stedvis finnes som nevnt av Gaarder i 2013 også fragmenter av slåttevåteng.

ARTSMANGFOLD

Det ble ved besøket i 2013 fokusert på naturengplanter ved besøket og av slike ble følgende funnet; aurikkelsveve, blåknapp, bråtestarr, engfrytle, grov nattfiol, harerug, jonsokkoll, knollerteknapp, kornstarr, legeveronika, prestekrage, smalkjempe, småengkall, tepperot og tiriltunge. Slik tilstanden er nå er det nok lite beitemarksopp å finne her, men hvis skjøtelsen i løpet av nokså kort tid blir tatt opp igjen virker det sannsynlig at flere arter vil begynne å fruktifisere igjen og dette kan også godt være inkludert rødlistearter.

Følgende arter ble registrert av Lien Langmo i 2015; Ask (NT), bjørnekam, bjørk, bleikstarr, blåklokke, blåknapp, blåkoll, bringebær, engfrytle, engkvein, englodnegras, engsoleie, finnskjegg, firkantperikum, flekkmarihand, føllblom, geitsvingel, gran, grov nattfiol, gulaks, harerug, harestarr, hvitbladtistel, hvitkløver, hassel, jordnøtt, krattlodnegras, markfrytle, nyseryllik, platanlønn, prestekrage, rødkløver, rødsvingel, skogkløver, skogmarihand, slåttestarr, smalkjempe, småengkall, stjernestarr, stormarimjelle, sølvbunke, tiriltunge, tveskjeggveronika og vier sp.,

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING

Da Gaarder registrerte lokaliteten i 2013 bemerker han at enga bærer preg av å ha grodd igjen i en del år (trolig minst i 10 år), men at det fremdeles var lite oppslag av busker og trær. Han nevner også at det var noe strø på marka og de mer lavvokste engplantene hadde trukket seg tilbake til små partier inntil knauser og steiner o.l.

Historikk: En må regne med at fra gammelt har det vært tradisjonelt gårdsbruk på Ekra og i folketellingen fra 1865 (Bolsøyboka II) får en vite at hvert av de to hovedbrukene fødte hest, 4 kukrøtter og 14 sauer. De dyrket hver seg 4-5 tønner havre og det samme av poteter, noe som betyr at en god del av innmarka ble brukt til åker, noe som var vanlig på den tiden. Mye av høyet ble hentet i utmarka ved den såkalte markaslåtten. I 1939 ble bnr. 1 av Ekra kjøpt av Peder Norli fra Aukra med Snefrid Ekren som selger. Sammen med familien drev han tradisjonelt jordbruk med husdyrhold og litt åkerbruk. Peder fikk også bygd en liten silo, men mesteparten av føret ble slått og enten hesja eller tørket på marka slik det var vanlig før siloslåtten ble bortimot enerådende bruksmåte. Det ble gjødslet med husdyrgjødsel samt litt kunstgjødsel.

Ulike skjøter viser at Kristine og Peder Norli allerede i 1955 skjøter bnr 1 til sønnen Arne. Denne sønnen hadde kjøpt halve bnr 2 av Ekra allerede i 1943 og resten i 1949. I begynnelsen drev Arne om lag på samme måten som faren, men driften ble etter hvert noe nedjustert pga at Arne hadde ansvaret for å føre regnskap for en større bedrift i nærområdet. De siste årene Arne hadde gården var det ikke noe husdyrhold og gårdsdriften var redusert til ren forproduksjon (høy eller silo?). (Kilde; Kristian Norli, Åndalsnes, bror til Arne Norli).

Nyere driftshistorie:

I 1984 ble bruket kjøpt av Åge Svendsen. Svendsen drev mye med hest og hesteavl, men han hadde også noen sauer, i det minste deler av den tiden han brukte gården. Åge Svendsen ønsket å drive gården på tradisjonelt vis og han brukte bl.a. ikke kunstgjødsel, samt at han slo graset med en tohjuls slåmaskin og ljåslått der maskina ikke kom til. Det er noe usikkert når Svendsen gav opp gårdsdriften, men da han solgte i 2012 hadde trolig bruket vært uten aktiv skjøtsel i en ti-årsperiode.

Nåværende drift:

Som nevnt kjøpte nåværende eiere og drivere Ekra i 2012. I løpet av den tiden som har gått siden overtakelsen, har eierne lagt ned en stor innsats i å rydde skog og kratt der gjengroingen var i ferd med å få overtaket og de holder også en god del av innmarka i hevd ved tradisjonell slått med tohjuls slåmaskin og ljåslått. De slår oftest sist i juli, og graset er fjernet etter bakketørking. De nye eierne har med andre ord gjort det meste riktig og i tråd med de skjøtelsrådene som en oftest gir for slåttemarker i dag.

Både i kantsonene rundt lokaliteten, inne i skogen nord for denne, samt på et større engareal vest for lokaliteten er det restaureringspotensiale hvis nåværende skjøtsel sammen med ytterligere rydding av skog opprettholdes i fremtiden.

FREMMEDE ARTER

Rødhyll, nyseryllik og platanlønn i tillegg til gran.

SKJØTSEL OG HENSYN

Naturverdiene er helt avhengig av at tradisjonell skjøtsel med slått og gjerne etterbeite (bare beite kan også bevare en del, men er ikke optimalt) blir tatt opp igjen. Fjerning av slått gras, samt ingen gjødsling er da selvsagte deler av skjøtselen. Samtidig er det behov for å ta vekk en del trær i kanten av enga og til dels ute på den, for å åpne opp igjen og få mer solinnstråling.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP

Det finnes noen spredte rester etter gamle slåtteenger i denne sørvendte lia langs Fannefjorden, men hittil ingen andre i nærområdet til denne, da med unntak et par andre områder tilhørende Ekra der slåtten er gjenopptatt i løpet av de siste par årene. Når disse er restaurert vil nåværende lokalitet bli en del av et mer helhetlig kulturlandskap.

VERDIBEGRUNNELSE:

Ut fra verdimatrisen for faktaark fra 2015 oppnår lokaliteten høy vekt på størrelse (9,8 daa, selv om noen av kantsonene er av noe dårlig kvalitet). Hva gjelder typevariasjon, så scorer også lokaliteten høyt, spesielt pga av stor variasjon og med høyt innslag av fukteng. Det er registrert 22 KST-arter på lokaliteten, noe som også tilsier høy vekt for arts mangfold, selv uten registrerte rødlistearter. Vi betrakter tilstanden for denne lokaliteten som god med unntak av noe gjengroing i kantene, dvs. høy vekt. Siden lokaliteten er i aktiv bruk etter noen år med mangel på skjøtsel, så gir vi også høy vekt for påvirkning. Siden det er ca 3 km til nærmeste verdifulle kulturmarkseng, så skulle det tilsa lav vekt på landskapsøkologi, men da det er flere slåttemarken her som er restaurerbare og som i dag har aktiv skjøtsel, vil vi vekte dette parameteret til å ha middels vekt. Etter de kravene som er angitt i faktaarket kommer lokaliteten ut som en klar A-lokalitet: **Svært viktig - A.**

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 31.10.2015	UTFORMA AV: Finn Gunnar Oldervik og Solfrid Helene Lien Langmo		FIRMA: Bioreg AS	
UTM 32N 6985475 444180	Gnr/bnr. 41/1 og 41/2	AREAL (nåværende): 9,8 daa	AREAL etter evt.restaurering:-	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Navn: Åse Schjøtt og Christian Ekren, nåværende eiere samt Kristian Norli, bror av tidligere bruker. Det har ikke vært mulig å komme i kontakt med Åge Svendsen eller noen av hans nærmeste. Vi har dessuten hatt kontakt med Molde kommune (Elin Næsje Sætre) ang. salgshistorikk.			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer). Kontakt med eiere og brukere både ved befaring, pr telefon og pr. E-post ved flere anledninger.	

MÅL:

Hovedmål for lokaliteten:

- Det langsiktige målet er at lokaliteten skal holdes i god hevd med årlig slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. A-verdien på lokaliteten skal opprettholdes ved at populasjoner av ev rødlistede arter av beitemarkssopp og karakterarter/KST-arter av engplanter skal holdes på dagens nivå, eller økes. (For liste over karakterarter, se artslista i vedlegg 1!)
- Det er også et mål at den typiske jevne slåttemarkstrukturen blir tatt vare på eller blir forbedret. Slåttemarka skal ligge i et åpent landskap og kantsoner skal ikke skygges ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikke gjødsles, sprøytes eller pløyes. Det bør heller ikke brukes beitepusser.
- Det skal ikke nyttes tung traktorredskap på lokaliteten. Til slått bør en bruke tohjulsslåmaskin og/eller ljà.
- Gjennom dagens skjøtsel vil det være et betydelig restaureringspotensiale knyttet til kantsonene nord for lokaliteten, noen mindre arealer sør for den, og også et større engareal vest for lokaliteten som fremdeles er åpent. En kan derfor si at så sant det er interesse for dette fra grunneierens side, så er det et mål at slåttearealet med tiden skal utvides til å omfatte større arealer enn det gjør i dag.

Delmål for lokaliteten:

- Ryddebehov av skog særlig i vest og nord, der det bør tynnes kraftig over flere år. I tillegg noe ryddebehov også i øst.
- Rydde vekk lauvkratt som vokser i ruinene øst for lokaliteten slik at disse blir synlige. Her bør en også vurdere å fjerne ask (NT).
- Eventuell transport med traktor må skje på frossen mark, eller helst utenfor lokaliteten.

Tilstandsmål arter:

- Artsmangfoldet i slåttemarka skal opprettholdes eller helst økes jfr. artslista i vedlegg 1.
- Populasjoner av artene i lista over KST-rarter skal opprettholdes eller helst økes (Se artslista for lokaliteten i vedlegg 1!)
- Populasjoner av eventuelle rødlistearter av beitemarkssopp eller fra andre artsgrupper som kan dukke opp skal opprettholdes eller helst utvides.

Mål for nedkjemping av problemarter/gjengroing:

- Arter som platanlønn og rødhyll m.fl. må fjernes. Krattskog i kantene, særlig i nord og vest, men også noe i øst må fjernes. Store graner rundt lokaliteten hogges.

Tiltak:

- Årlig slått ikke før 15.07. og helst innen 15.08., tørking av graset enten på bakken eller i hesje i minst to dager og fjerning av høyet.
- Tynning av kantskog. Her er det snakk om forholdsvis store mengder, så dette må tas gradvis over flere år for å unngå stort oppslag av nye kratt, samt sterk oppgjødsling fra de råtnende røttene. Kvisten må fjernes fra lokaliteten. Hvis denne blir brent (NB! Sjekk lokale brannforskrifter), så skal dette gjøres på fast bål plass utenfor lokaliteten.
- Rydding av område med skrot i nerkant av lokaliteten ved veien.

<p>AKTUELLE TILTAK:</p> <p>Generelle tiltak: Årlig slått ikke før 15.07., og helst innen 15.08., tørking av graset minst to dager og fjerning av høyet</p> <p>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Rydding av skog rundt lokaliteten. Fjerning av gran, rødhyll og platanlønn. Kvisten må også fjernes fra området.</p> <p>Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:</p>	<p>Prioritering (år)</p> <p>Årlig</p> <p>2016, 2018</p>	<p>Kostnad</p> <p>9,8 daa à kr 2000,- = kr. 19600.-</p> <p>10 dagsverk hvert av åra = kr. 25000 pr. år</p>	<p>Kontroll: (Dato) Haust</p>
<p>UTSTYRSBEHOV: Tohjuls slåmaskin, ljà, høygaffel, rive, presenning, motorsag, øks</p>			
<p>OPPFØLGING: Skjøtelsplanen skal evalueres innen, 5 år:</p> <p>Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Beitemarksopp er lite undersøkt.</p>			
<p>Tilskudd søkt år:</p>		<p>Søkt til:</p>	
<p>Tilskudd tildelt år:</p>		<p>Tildelt fra:</p>	
<p>Skjøtelsavtale parter:</p>			
<p>ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtelsplanen.</p>			

Ortofoto/kart



Figur 2. Dette ortofotoet fra viser avgrensningen av den aktuelle lokaliteten merket med rødt. Som en ser er grensene for lokaliteten utvidet noe sammenlignet med avgrensningen fra 2013.



Figur 3. Her er samme ortofoto med avgrensningen av slåttemarkslokaliteten, samt et par arealer som er vurdert som potensielle restaureringsarealer, og som i dag ligger tett opp til å bli registrert som slåttemark av C-verdi.

Bilder



Figur 4. Fotografen står midt i den sentrale delen av lokaliteten og fotograferer mot sørvest, i retning husene. Som en ser det blant annet en del flekkmarihand her, noe som indikerer god tilgang på fuktighet. Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 10.07.2015.



Figur 5. Lite slåttemarksareal helt i sørvest som ble inkludert i lokaliteten etter undersøkelsene i 2015. Her dominerer blant annet gulaks og smalkjempe. Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 10.07.2015.



Figur 6. Område med mye rot i den sørlige delen av lokaliteten. Her bør det ryddes opp. Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 10.07.2015.



Figur 7. Nordvest i lokaliteten står skogen tett rundt lokaliteten. Her er det en omfattende ryddejobb over flere år for å få tynnet nok til at lyset slipper til. Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 10.07.2015.



Figur 8. Ryddebehov øst for lokaliteten. Her skimter en så vidt ei hustuft inne i krattet. Slike kulturminner er det svært positivt at det ryddes rundt slik at de kan sees. Foto; Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg AS © 10.07.2015.

Kilder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Gaarder, G. & Hansen, U. 2014. Supplerende naturkartlegging i Molde kommune 2013. Miljøfaglig Utredning notat 2014-5. 16 s. + vedlegg.

Miljødirektoratet. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. Ny revidert utgave av DN-håndbok 1999-13 (under revisjon og siste versjon av faktaarkene ble publisert på Miljødirektoratets hjemmeside i juli 2015).

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. Statens kartverk.

Tveten, E., Lutro, O. & Thorsnes, T.: 1998. Geologisk kart over Norge, berggrunnskart Ålesund, M 1:250 000. Norges geologiske undersøkning.

Muntlige kilder:

Åse Schjøtt, Ekra, 6421 Molde. Tlf. 992 333 557. E-post; aseschiott@hotmail.com

Christian Ekren, Ekra, 6421 Molde. Tlf. 996 90 841

Kristian Norli, Sandgt. 3 H, 6300 Åndalsnes Tlf. 986 16 474

Elin Næsje Sætre, Plan og utviklingsavdelingen, Seksjon Arealplan og landbruk. Tlf. 71 11 10 94

www.molde.kommune.no

Internett:**Dato**

03.10.15

03.10.15

Nettsted

Miljødirektoratet, Naturbase

Artsdatabanken, Raudlista, Artskart og NiN

Vedlegg 1. Artsliste

Artsliste for slåttemarkslokaliteten Lønset, Ekra i Molde kommune.

Karakterarter eller KST-arter¹ som er det begrepet som skal brukes nå, er merket med stjerne, mens mengdearter er merket med fet skrift. Skillearter² er merket med (s). Optellingen viser at det er 22 KST-arter her, noe som tilsier høy verdi.

Av planter ble det i 2013 og 2015 påvist:

Ask (NT), aurikkelsveve*, bjørnekam, bjørk, **bleikstarr**, **blåklukke***, blåknapp* (s), blåkoll, bringebær, **bråtestarr*** (s), bakkefrytle* (s), engkvein, englodnegras, engsoleie, finnskjegg* (s), firkantperikum, flekkmarihand, fyllblom, geitsvingel* (s), gran, **grov nattfiol***, **gulaks***, **harerug***, **harestarr**, hvitbladtistel, hvitkløver, hassel, jonsokkoll*, **jordnøtt***, knollerteknapp* (s), **krattlodnegras**, kornstarr* (s), legeveronika* (s), markfrytle*, nyseryllik, platanlønn, **prestekrage***, **rødkløver**, **rødsvingel**, skogkløver, skogmarihand*, slåttestarr, **smalkjempe***, småengkall*, stjernestarr, stormarimjelle, sølvbunke, tepperot* (s), tiriltunge* (s), tveskjeggveronika og vier sp.

¹ KST står for K = kjennetegnende art, S = skilleart (mot mere gjødslet eng) og T = tyngdepunktart dvs arter som har tyngdepunktet sitt i seminaturlig eng.

² Skilleartene (s) viser at lokaliteten er lite/ikke gjødslet i senere tid.

Veiledning til skjøtelsesplanskjemaet, B- Spesiell del.

Skjema B- spesiell del er delt opp i tre hoveddeler: Søkbare egenskaper (for Naturbase), Områdebeskrivelse (for Naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplan) og Skjøtelsesplan. For søkbare egenskaper er det viktig at de begrepene og kodene som er oppgitt brukes. Områdebeskrivelse og beskrivelse av skjøtsel skal være ren tekst som ikke blir søkbar. For mer utfyllende forklaringer, se DN-håndbok 13 2. utgave 2006
<http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=500031188&language=0>

Søkbare egenskaper:

Områdenavn: Offisielle stedsnavn etter vedtatte rettskrivningsnormer, dvs. normalt navn fra kartblad i M711-serien. Ved bruk av navn fra økonomisk kartverk oppgis i tillegg nærmeste stedsnavn på M711-kart. Eventuelt med støttenavn i tillegg (d.v.s. lokale stedsnavn som ikke står på kart, eller områdenavn).

Områdenr.: Løpenummer. Nummeret skal være unikt (to geografisk atskilte områder kan ikke ha samme nummer) og vil i en fylkes-/nasjonal sammenstilling starte med kommunenummeret.

ID i Naturbase oppgis hvis området ligger i Naturbase fra før.

Registrert av: (Inventør/kartlegger): Angi alle som har vært med på å fremskaffe primærdata i felt.

Tidligere registrert: Angi årstall for ev. tidligere kartlegging av lokalitet. Få fram om lokaliteten har blitt undersøkt gjentatte ganger. Referanse til rapporter settes opp under Kilder mot slutten av dokumentet

Naturtype: Etter DN-håndbok 13 om naturtypekart-legging. **Utforming(er):** Etter DN-håndbok 13. usikkerhet m.m. utdypes i områdebeskrivelsen. **Mosaikk:** En lokalitet kan inneholde en småskala mosaikk som det er vanskelig å avgrense, og der avgrensingen har liten praktisk betydning for planlegging og forvaltning. Lokaliteten plasseres da i den naturtypen det er mest av, eller den som er viktigst. Andre naturtyper eller utforminger som forekommer på lokaliteten registreres som mosaikk (tilleggsnaturtyper/-utforminger, helst med prosentandeler).

Verdi: A, B, C. Usikkerhet og gradering angis i områdebeskrivelsen.

Stedkvalitet: Avgrensingens nøyaktighet beskrives i 5 kategorier. Sett kryss.

Påvirkningsfaktorer (tekniske inngrep m.m.): Etter liste i vedlegg 11 i DN-håndbok 13.

Tilstand (hevd): For kulturbetingete lokaliteter oppgis tilstanden etter 5-gradert skala. Sett kryss. Under tilstand i områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende beskrivelse.

Bruk: For kulturbetingete lokaliteter oppgis *nåværende* bruk. Sett kryss. I områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende tekst om tidligere og nåværende skjøtsel.

Områdebeskrivelse

Områdebeskrivelse: Skal være forvaltningsrettet, tilpasset brukeren og må være tilstrekkelig til å kunne begrunne valg av naturtype, verdi og skjøtelses- og restaureringstiltak som skal ivareta lokaliteten.

Innledning: Opplysninger om kartleggingen/ skjøtelsesplanarbeidet. I hvilken sammenheng kartleggingen er gjort, hva som er gjort tidligere, om den nye beskrivelsen supplerer eller erstatter tidligere beskrivelser og lignende.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Geografisk beliggenhet og supplerende opplysninger til kartet, evt. buffersone beskrives. Hvor nøyaktig er avgrensningen? Sistnevnte kan variere, både som følge av kartleggingsmetodikk og naturgitte årsaker, og det bør skilles mellom disse to faktorene. Viktige topografiske og geologiske forhold. Viktige naturgitte faktorer som påvirker økosystemets stabilitet (skogbrann, flom, nedbør/luftfuktighet, vind).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Supplerende opplysninger om naturtyper, utforminger og mosaikk oppgis her, samt supplerende opplysninger om truede vegetasjonstyper og evt. andre viktige vegetasjonstyper. Hvis naturtyper/vegetasjonstyper som ikke er prioriterte er inkludert, skal dette nevnes og begrunnes (f.eks. av arronderingsmessige årsaker).

Artsmangfold: Typiske/karakteristiske/dominerende arter. I hagmark/lauveng bør ulike treslag angis, samt deres mengdefordeling. I tillegg kan arter som supplerer eller spesifiserer ytterligere i forhold til naturtype-/vegetasjonstypebeskrivelsen nevnes. Alle sjeldne, kravfulle og rødlistede arter skal listes opp med antall/mengde for artene, samt funnhistorikk.

Bruk, tilstand, påvirkning: Utfyllende opplysninger om tilstand, inngrep, andre påvirkningsfaktorer, historikk og bruk. **Bruk:** Nåværende og tidligere bruk skal beskrives. For tidligere bruk menes tradisjonell drift, (helst tilbake til før krigen). Kontinuitet i bruk/ikke bruk: Angi perioder (årstall) med ev. opphør av drift. Perioder (årstall) med ev. intensivering av drift, eks: flere slåtter pr år, økt gjødsling (type og mengde gjødsel med mer). For *tilstand* angi her eventuell avvikende skjøtsel: Slått men gresset ligger igjen, slått ved plenklipping, bare beiting osv. For slåttemyr er grøfting og slått viktig. For kystlynghei er brenning og beiting viktig. Noter type gjengroingsarter og grad av gjengroing. Avgrens gjerne på ortofoto arealer med preg av forfall. NB: (Dette blir supplerende opplysninger til rubrikken *hevd* ovenfor) Påvirkningsfaktorer kan i tillegg registreres som søkbar egenskap for alle naturtyper. For kulturlandskap kan bruk registreres som søkbar egenskap.

Fremmede arter: Forekomst og tiltak. (hvor de vokser avmerkes på ortofoto/kart).

Kulturminner: Forekomst av spesielle kulturminner i lokaliteten, eks bakkemurer, steingjerde, stakksneis osv.

- Skjøtsel og hensyn: Skjøtsel er aktive tiltak for å fremme naturverdiene. Hensyn er passive tiltak for å unngå skadelige aktiviteter for lokaliteten, eller visse former for bruk/inngrep som ikke vesentlig påvirker de naturverdiene som skal ivaretas. Konkrete forslag og behov for å ta spesielle hensyn utenfor lokaliteten bør det nevnes her. Det gis her en kortere oppsummering av det som skrives i skjøtelsesplanen om mål for skjøtsel, tilstand, skjøtselstiltak, tidsplan m.m.
- Del av helhetlig landskap: Sammenheng med andre områder innenfor et større areal. Det vil ofte være aktuelt å vise til nærmere beskrivelse i dokument eller kilde på faktaarket.
- Verdibegrunnelse (Obligatorisk): A, B eller C. Angi kort hvilke faktorer som i størst grad bidrar til verdien som er satt. Eventuell usikkerhet i forhold til verdien bør nevnes. Eventuelle utviklingstrekk som støtter verdivalget, nevnes. Om lokaliteten har endret verdisetting siden forrige registrering bør dette begrunnes her. Restaureringspotensialet til lokaliteten bør inn i verdivurderinga, om (deler av) enga er i forfall.
- Merknad: Her kan det legges inn uthevet kommentar om at lokaliteten må oppsøkes på nytt, at avgrensingen er for unøyaktig m.m..

Skjøtelsesplan

Dato skjøtelsesplan: Dato for ferdigstilt skjøtelsesplan.

Utformet av: Navn på ressursperson som har skrevet planen ev hvem som har veiledet skjøtelsesplanarbeidet.

UTM: Sett inn koordinater for midtpunkt i polygonet. **Gnr/bnr:** Oppgi alle gårds og bruksnummer innen lokaliteten som skjøtelsesplanen gjelder for. (Kan bli mange for store lokaliteter som kystlynghei. Her kan dere få hjelp av kommunen).

Areal (nåværende og etter evt. restaurering): Oppgi areal på lokaliteten ved registrering, om aktuelt angi også areal etter at restaureringstiltak er gjennomført dersom dette vil endre på arealstørrelsen.

Del av verneområde: Det skal noteres om området ligger helt eller delvis innenfor et verneområde.

Kontakt med grunneier/bruker: Det er meget viktig å holde god dialog med grunneier/ev. bruker under hele skjøtelsesplanprosessen, slik at skjøtelsesplanen blir konkret og tilpasset grunneierens behov, kapasitet og drif. Det skal dokumenteres at skjøtelsesplanskriver har hatt denne dialogen, og med hvem dialogen er ført.

Mål: Deles opp i hovedmål, delmål, ev. mål for delområder, samt tilstandsmål for enkelte arter. Rødlistearter, karakterarter, totalt antall arter. Konkretiseres med % økning innen et tidsrom, eks innen 10 år. Er lokaliteten i god hevd vil det være et mål i seg selv å beholde dagens artsinventar og fordeling. Om området ligger innefor et verneområde og har konkrete bevaringsmål som vil påvirke skjøtselen så skal dette beskrives her.

Aktuelle tiltak: Deles opp i: *Generelle tiltak* (med henvisning til A: generell del i skjøtelsesplanen), *Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle* dvs restaureringstiltak som er nødvendig for konkret denne lokaliteten og som ikke er beskrevet i den generelle delen. Det kan være behov for brenning, ringbarking, tidspunkt for tiltak, midlertidig plassering av kvisthauger, bekjemping av problemarter, eller spesielle *hensyn* knyttet til kulturminner, styvingstrær, hi/reir, fuktområder, adkomst til lokalitet, utkjøring av tømmer/ved, eiendomsstruktur osv.

Til sist; *Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle*. Eks spesifikke lokale slåttetidspunkt, behandling av høyet, bortkjøring, slått hvert år eller sjeldnere, ev før- og etterbeite, hva slags dyr, antall beitedyr, ev. tidsperioder for beiting. Lauving/styving; tidspunkt, behandling av kvister osv.

Utstyrskrav: Spesielle behov for utstyr til skjøtsel/restaurering.

Oppfølging: Det bør angis årstall for evaluering av tiltakene igangsatt etter skjøtelsesplanen. Om det er aktuelt med supplerende registrering av spesifikke artsgrupper så nevnes dette her.

Tilskudd/skjøtelsesavtale: Gi opplysninger om det er søkt midler RMP, SMIL ev andre miljømidler, samt opplys om det foreligger skjøtelsesavtale og hvor lenge den gjelder.

Ansvar: Navn på person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsesplanen, eks grunneier/bruker for gjennomføring av tiltak, samt person i forvaltningen for oppfølging av skjøtelsesavtaler med mer.